

Izdaja vsak četrtak in velja za poštino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 32 Din, pol leta 18 Din, četrt leta 8 Din. Izven Jugoslavije 64 Din. Naročnina se pošlje na upravništvo »Slov. Gospodarja« v Mariboru, Koroska cesta št. 5. — List se dopušča do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Tel. interurban 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru, Koroska cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije. Cene inseratom po dogovoru. Za večkratne oglaševane primeren popust. Nezaprte reklamacije so poštine proste. Cekovni račun poštnega urada Ljubljana 10.603. Telefon interurban 113.

25. številka.

Maribor, dne 23. junija 1927.

61. letnik.

Razpust narodne skupščine — nove volitve.

Kaj pa je tega treba bilo?! — tako bo vprašal mnogoteri, ko čita naslov temu članku. To je sploh vprašanje, ki sedaj stoji v ospredju javnega zanimanja in javne razprave ne samo po Sloveniji, marveč po celi državi. Narodna skupščina 15. junija razpuščena, 2. nedeljo v septembru, t. j. 11. septembra nove volitve — zakaj?

Ni naša stvar, da razmišljamo o razlogih, ki so dovedli do tega, da je bila narodna skupščina, ki bi po zakonu morala živeti do leta 1929, predčasno položena v grob. Nekoliko smo se že navadili na to, da so narodne skupščine v naši državi kratkodobne ter da se jim nit življenja prereže prej, nego izteče do konca. Imeli smo volitve koncem leta 1920, potem 1923, potem 1925 in sedaj zopet. Vmes pa so še bile ter so zopet sedaj na vrsti občinske volitve in po zimi smo imeli volitve v oblastne skupščine. Torej prilike dovolj, da smo se navadili i na volitve i na volilne skrinjice, ki so izpočetka na nekatero čudno vplivale, ker se jim je zdelo, da proti volilcem iztegujejo svoje dolge, prazne vratove, kakor mlade lastovke svoje lačne, širokoodprte kljune proti staršem.

Razmere v državi.

Pogostne volitve so dokaz, da razmere v državi niso dobro urejene, da niso stalne. Odgovornost za to pada na fiste stranke, ki so napravile naši državi sedanjí pretirani centralizem. Vsled sedanje skoz in skoz centralistične državne ureditve se morajo vsa vprašanja pretresati in vse zadeve reševati v Beogradu. To so tako veliki, raznoliki in mnogoštevilni posli, da jih ne more rešiti ne narodna skupščina, ne do konca centralizirana državna uprava. Sedanja Vukičević-Marinkovičeva vlada obtožuje v svojem pismu na kralja, s katerim priporoča razpust narodne skupščine, naš dosedanji parlament, da ni rešil najpotrebnejših zakonov, niti takih ne, ki jih predvideva ustava ter da je nesposoben za rešitev gospodarske krize, ki pritiska vse stanove in sloje v državi. Ne gre obtoževati in dolžiti samo zakonodajno oblast, ki je vsa centralizirana v Beogradu. Ako bi sedanja vlada bila objektivna (stvarna), bi morala poleg parlamenta ravnotako in še bolj obtožiti tudi upravno oblast, ki je vsa osredotočena v Beogradu. To je uprava, ki ima svoje oči uprte na Beograd in Srbijo veliko bolj kot na druge pokrajine v državi ter se je doslej odlikovala s popolno nesposobnostjo za rešitev gospodarske krize.

Krivda centralističnih strank.

Krivda za te prilike v državi pade na stranke, ki so glasovale za ustavo in na njej temeljujoče zakone, ki so ustvarile razmere v državi, kakršne so sedaj ter tudi nosijo odgovornost za gospodarsko propadanje ljudstva in poedinih slojev. Te stranke so: radikalna stranka, demokratska stranka in samostojna kmetijska stranka — seda-

nji slovenski Radičevci. Krivci se radi izgovarjajo drug na drugega, vsak se trudi, da bi krivdo prevahal na druge rame, in nobeden noče reči: »Jaz sem kriv!« Tako se je zgodilo, da je med temi tremi strankami (radikali, demokrati in Radičevci) nastal spor, ki je dnevno raste in ki bi že o Božiču bil dovedel do razpusta parlamenta. Takrat se je Slovenski ljudski stranki še posrečilo rešiti parlament s tem, da je vstopila v Uzunovičovo vlado.

Da je sedaj prišlo do razpusta narodne skupščine, je poglavitni razlog v ostrih odnosih med radikalno stranko in Davidovičevimi demokrati. V Srbiji so razmere med poedinimi strankami že od nekaj tako napete, da dostikrat postanejo naravnost srdite. Nemoralna (nepoštenost), korupcija, brezzakonitost itd.: to so ljubeznivosti, s katerimi se pristaši poedinih strank v Beogradu dnevno obkladajo. Ker ni moglo priti do zaželjene koalicije med radikali in Davidovičevimi demokrati, so poslancem zapri duri parlamenta in razpisali nove volitve.

Samostalna demokratska stranka s priveskom.

Pribičević-Zerjavova stranka je popolnoma potisnjena v kot. Obsojena je na ulogo Lazarja, ki čaka na drobtinice, da bi mu padle v naročje. Kako se je nekaj ta stranka šopirila! Sedla je na široko za vladno mizo, kakor da bi edina bila poklicana vladati in upravljati to državo, češ, da je ona edina in v prvi vrsti državotvorna. Svojo državotvornost je hotela dokazati s tem, da je svoje lastne brate ovajala in črnila v Beogradu, da niso dobri državljani. Laž ima kratke noge, pa tudi vse denunciacije (ovadbe) in očrnitve. Bič, ki ga je ta stranka spletla za pristaše naše stranke, torej za ogromno večino slovenskega naroda, je spremenil imejtelja ter je postal orodje, s katerim je sedaj tepena sama demokratska stranka. Slovensko ljudstvo je to stranko zavrglo, sedaj so jo tudi v Beogradu vrgli med staro, nerabno šaro. Ljudstvo bo pri volitvah poskrbelo za to, da bo ta stranka ostala brez mandata. Pri volitvah leta 1925 so samostalni demokrati dobili po enega poslanca na Štajerskem in na Kranjskem, ker so bili na vladi in ker so jim bila na razpolago vsa sredstva, s katerimi so vršili pritisk in nasilje nad uradniki, nameščenci in sploh vsemi odvisnimi osebami. Ker so jim sedaj ta volilna sredstva odvzeta, bi radi ustvarili neko »napredno« fronto, ki bi imela glavni namen, da bi demokratske voditelje pri volitvah spravila »naprej«, to je do poslaniških mandatov. To demokratsko »napredovanje« bi naj pomagali udejeviti narodni socialisti, ki so se dozdej deloma udali v to ulogo, deloma pa odklanjajo namenjeni njim priganjaški posel. Za »napredno« fronto vršijo demokrati kolovodje nabor rekrutov tudi v nekdanji samostojni kmetijski stranki. O, ti kmetijski siromaki! Pred dvema letoma so morali slediti Radičevi trompeti, iz katere so se razlegali hrumni in šumni seljački tuši. Sedaj pa bi naj plesali po gosposkih zvokih demokratske flavte. Kako bo potem »Kmetijski list« imel široko polje zabavljanja proti pokvarjeni gospodi! In ravno v tem je največja slabost »napredne« fronte: preveč

gospode, pa nič ljudstva. Vsi bi radi prišli »naprej«: i Zerjav i Pucelj i Prepeluh itd., toda ni ljudstva, ni one »seljačke mase«, ki bi jih spravila »naprej«. Za ta cilj bi moglo služiti tudi delavstvo, in zato so demokratski voditelji začeli ponekod že šariti s socialdemokratskimi kolovodji.

Stranka slovenskega ljudstva.

Vsi ti poskusi liberalne gospode bodo ostali brez uspeha. Med narodom vlada smisel in vnema samo za eno fronto in to je fronta slovenskega ljudstva: Slov. ljudska stranka. Naša stranka je od nekaj stala na braniku slovenskega ljudstva, njegovih pravic, njegovih zahtev, njegovih koristi. Mi smo stranka slovenstva in zato smo tudi jugoslovanska stranka. Klub poslancev SLS v Beogradu po pravici nosi naslov »Jugoslovanski klub«. Naš program je slovenstvo: samouprava, samostojnost, avtonomija Slovenije. Od tega programa nismo nikdar odstopili ter tudi ne bomo. Za njega smo se borili, za njega smo delali, bodisi da je naša stranka bila v opoziciji, bodisi da je bila na vladi. In ravno takrat, ko je stranka bila na vladi, so naši poslanci vneto delovali za 1. točko našega programa: za samoupravo Slovenije. To kar so naši poslanci ona dva meseca, kar so bili na vladi, dosegli za idejo samouprave in za uresničenje te ideje po oddelkih in stopnjah: to presega splošno pričakovanje. Ona dva meseca, ko je naša stranka sodelovala v vladi, je tudi dosegla začetno znižanje davkov, ki so jih Sloveniji naložile centralistične stranke, med njimi samostojni demokrati in kmetijski, zmanjšanje davčev in olajšanje bremen. V tem oziru bi se bilo uspešno delovanje naših poslancev v Beogradu nadaljevalo, da ga ni preprečila nesloga centralističnih strank. Program SLS je v istini državni program, bodisi kar se tiče notranje državne preureditve na podlagi široke, istinite in krepke ljudske samouprave, bodisi kar se tiče socialnega in gospodarskega dela našega programa. Točke našega socialnega in gospodarskega programa je kot svoj program prevzela sedanja vlada, ki v svojem pismu na kralja povdarja široki obseg gospodarske krize v državi in nujnost smotrene dela za gospodarsko povzdigo kmeta, delavca, obrtnika, trgovca in industrijalca.

Stranka takšnega programa in takšnega dela zasluži popolno zaupanje slovenskega ljudstva. To zaupanje ji je ljudstvo dokazalo pri dosedanjih volitvah ter ji bo še v večji meri dokazalo pri septembrskih volitvah. V nedeljo, 11. septembra, bo marširala skupna slovenska fronta. In ta fronta bo izvojevala veliko in sijajno zmago stranki slovenskega ljudstva: Slovenski ljudski stranki!

Navodila za volitve.

REKLAMACIJE.

Popravljanje volilnih imenikov za narodno skupščino.

Narodna supščina je razpuščena, volitve bodo dne 11. septembra 1927. Prvi predpogoj, da se na volitve dobro

Januš Golec:

Podzemeljske jame v obsoletskih krajih.

V knjigah in po časopisu se povdarja zasluženo, da je naša mila Slovenija na podzemeljskih jamah in krasotah ena najbogatejših pokrajin. Kljub dejstvu, da so nam ugrabili Italijani Postojno z bajno lepo jamo vred, imamo Slovenci še vedno največ podzemeljskih krasot in skoro vsako leto odkrijejo kako novo jamo. Resnica je tudi, da ima Kranjska mnogo več jamskih biservov nego Slovenska Štajerska. Od prevrata do danes so ljubitelji naravnih krasot odkrili tudi pri nas na Štajerskem več kapniških jam, ki so v ponos naši domovini.

V naslednjih vrstah bi rad opozoril moje rojake in raziskovalce jam na podzemeljske zanimivosti, katere sem si ogledal v dijaških letih in pozneje v krajih ob Sotli in pod cesto proti trgu Kozje. Nikjer še nisem čital, da bi se bil kedo dotiknil kapnikov, katere je videti n. pr. v Gruski na Spodnjem Štajerskem.

Nekaj o jamah v Gruski.

Ako se pelješ po okrajni cesti iz Podčetrtka v Kozje, boš zagledal nekaj kilometrov pred Kozjem s ceste globok prepad in tabla ob cesti te pouči, da se pravi temu kraju Gruska.

Če pogledaš proti prepadu, slišiš pod seboj šumenje slapa in izpod prepada ti prižuburi potok, ki goni kmalu za izvirkom mlina.

Že na votlem bobnenju, ako se pelješ z vozom, je spoznati, da morajo biti pod cesto prostori. Ravno pri Gruski se udara oni omenjeni prepad in so morali že enkrat preložiti okrajno cesto, a bo tudi ta v par letih izpodjedena.

Gruska ni kaka vas, hiše nad prepodom in v dolinici pod njim so raztresene in prebivajo tamkaj revni ljudje, od katerih zna le malokateri, da je v Gruski več podzemeljskih jam.

Ko sem bil še dijak, sem kar gorel za Gruskine podzemeljske tajnosti, a me niso pustili doma samega na tako nevarna raziskovanja. Spremljali me se pa ni upal nikdo od domačinov, ker je razširjenih med mojimi rojaki preveč strašnih pravljic o gruskinih zmajih, kačah itd.

Leta 1904 je obiskal moj dom rojak Joža Klajnšek, ki je bil v Gradcu v tovarni za čevlje in hribolazec. Mož je bil

tedaj že bolj v letih in njega sem prosil tako dolgo, da mi je zasigural svoje osebno spremstvo v Grusko in njene podzemeljske votline. Ker je bil Joža že večkrat v kapniških jamah, je naju opremil z lučjo, vrvmi ter palicami in podala sva se nekega poletnega dne takoj po kosilu na raziskovanja ob potoku, ki priteče iz Gruske.

Cela dolinica ob potoku se je morala enkrat pogrezniti, ker jo je izpodjedla voda in je tamkaj vse polno apnenca in že iz tega se da sklepati, da morajo biti nekje kapniške votline. Dolina se neha pri izviru potoka, ki približno v slapu iz votline pod okrajno cesto. Slap je globok kakih 30 m. Ob suši je nezhaten, ob deževju privre iz votline cela reka, ki pada ob bobnenju in šumenju 30 m globoko in odteka voda v potoku.

Ko sva se priplazila nad slap, je bilo videti tam odprtino, ki je skrajja nizka, a se dvigne kmalu tako visoko, da stopaš lahko po koncu. Iz votline puhti mrzel zrak in ob strani teče voda. V votlino je mogoče le pri lepo suhem vremenu, ker sicer je cela luknja napolnjena z vodo.

Kakor hitro si se enkrat zravnal v jami, peljejo stranski hodniki na vse strani in od stropov te pozdravljajo kapniki, ki so mlajšega izvora in še vsi blatni in neprestano kaplja od njih. Midva sva šla po glavnem hodniku, ob kojega strani žubori voda in kmalu sva videla pred seboj precej obširen prostor, ki je napolnjen z vodo, ki tvori nekako podzemeljsko jezerce. S palicama sva skušala meriti globočino, a nisva dosegla dna. Voda je ledeno mrazla in po dolgem iskanju sva se prepričala, da jezerca ni mogoče obiti in doseči nasprotni strani, kjer mora biti prava kapniška jama. Iz tega jezerca izvira oni že omenjeni potok. Ker nisva mogla naprej, sva se vrnila in raziskala okolico te jame. Na desno od slapa je še ena jama, manjša od te prve in gotovo tudi v zvezi s to glavno. V tej jami so veliki, a blatni kapniki.

Ravno nad slalom in sicer ob cesti je krčma in na levo od ceste je kolovoz, ki pelje v Grusko. Ob tem kolovozu je jama, ki je suha in hrani kapnike v vseh mogočih barvah. Leta 1904 sva zlezla midva s Klajnšekom z lahkoto v notranjost te jame, ko sem iskal leta 1918 dohod, sem zapazil, da se je skalovje nad vhodom stisnilo in bi bilo treba nekaj skal odstraniti. Ta jama mora biti dolga ter globoka in je brez vode.

Dalje od te jame ob kolovozu je luknja, v katero sva metala kamenje, ki je padalo dolgo ter globoko in štrbunknilo ob koncu v vodo.

Ob mraku sva končala površni pregled Gruske in stopala proti oni krčmi, da se pokrepčava.

Mimo gostilne je drčal lojterski voziček in na tem sta sedela spredaj dva moža in zadej eden s cesarsko kapo na glavi. Može so se prepirali med seboj, saj nato je bilo sklepati iz kriljenja ter mahanja z rokami. Ko je bil voz ravno pri gostilni, je sunil eden spredaj sedečih moža s cesarsko kapo v hrbet, da je frknil z voza na cesto. Ko je priletel na trdo, je zakolobaril prav na kvišku, voz je odropotal naprej, možakar se je pobiral med kletvami in grozil za lojtercami: »Ferdamani liberalci, pri volitvah boste že dobili po grbi in še tožil Vaju bom, ker sta me sunila z voza!«

Upravičeno razljuteni je še robantil naprej in klical psička, ki je hotel dirjati dalje tik voza. Joža me je počul, da je dolgin s cesarsko kapo kozjanski eksekutor Napotnik, ki je v ožji zlahti s samim mariborskim gospodom škofom.

Ko je izbruhal prvo jezo na cesti, je stopil za nama v krčmo in sedel k najuni pijači. Zdej sva šele zvedela, da sta ga onadva povabila na voz, med vožnjo so politizirali, ker so bile taisto jesen državnozborske volitve in med debato je prišlo do neprostopoljnega poleta z lojterskega vozička na trdo cesto.

Naju ni mogel stiščati v politično razpravo in je začel govoriti tudi on o jamah v Gruski. Ker sva uvidela iz pripovedovanja, da je znano možu marsikaj, kar se skriva v teh votlinah, sva ga prosila, naj nama pokaže, kje ravno je on opazoval, kako se je vrtuljila voda v globočino in prišla potem na svetlo kof oni lepi slap v Gruski.

Sli smo ven in z nami tudi eksekutarjevo šekasto ščene, katerega je klical za »Fikska«. Stari mož je razkladal, da je bilo pred leti, ko je šel tod mimo po službenih opravkih. Kar s ceste je zapazil, da je tamle pred hribom na njivi veliko vode, ki odteka neznanu kam. Stopil je do njive in res, ta je bila na sredini izdolbena in v tej izdolbini se je sukala voda in odtekala med glasnim ropotanjem ter bobnenjem nekam v globočino. Znal je natanko, da se je zgubljala voda pod zemljo in buknila izpod skal v Gruski kot slap in potok.

Med to razlago smo dosegli ono njivo pred hribom. Na njivi smo videli prav različno globoko izdolbino, ki se je zgubljala v precej široko luknjo brez vidnega dna. Očividno se je zbirala ob deževju tukaj voda in odtekala pod zemljo. Spustili smo se prav do one najglobokejše luknje in z nami je bil seve tudi eksekutorjev Fiksli. Vsi smo se zagledali v odprtino, Fiksli je moral poriniti še celo glavo v njo in pri ovohavanju te zagonetne luknje je ščenetu iz-